

Ministerie van Defensie
De heer E. Visser, RA
Projectdirecteur PPS Kromhout Kazerne
Postbus 20703, MPC 58 L
2500 ES 'S-GRAVENHAGE

Datum: 21 december 2005
Betreft: Advies Kwaliteitsteam Nieuwe Hollandse Waterlinie
Ons kenmerk: U200500402/nhw/rg

Geachte heer Visser,

U heeft het Kwaliteitsteam Nieuwe Hollandse Waterlinie gevraagd om mee te denken aan het pakket van outputspecificaties waarmee Defensie maart 2006 de opdracht voor de herontwikkeling van de Kromhout Kazerne wil aanbesteden. Het bezoek van het team aan de Kazerne op 1 december jongstleden, met een rondleiding over het terrein en een heldere uiteenzetting over het project, heeft een goed beeld gegeven van de kazerne en de bedoelingen van het project.

Het Kwaliteitsteam is verheugd dat Defensie expliciet aandacht vraagt voor de doorwerking van de geschiedenis van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in het ontwerp en gebruik van de Kromhout Kazerne. Het Kwaliteitsteam staat echter enigszins huiverig tegenover het uitbesteden van het hele project aan de markt. Kwaliteitsaspecten worden niet altijd even goed gewaarborgd in een situatie waarbij een marktpartij zowel regisseur als uitvoerder van de opgave is. Wij wijzen u hiervoor ook graag op het separaat toegestuurde boekje over Design&Construct van het College van Rijksadviseurs. Het expliciteren van de kwalitatieve ambities in het outputspecificatiedocument zal dit (deels) kunnen ondervangen. Voorwaarde is wel dat deze ambities integraal worden opgenomen. Niet als bijlage, maar als gelijkwaardige bouwsteen.

Ambitie 1: intelligente omgang met de geschiedenis.

De geschiedenis van fort Vossegat gaat terug tot het jaar 1817, toen op de noordelijke oever van de Kromme Rijn een fort werd aangelegd. Het fort maakte daarmee onderdeel uit van de eerste oostelijke verdedigingsring rondom de stad, toen nog ruim buiten de stad gelegen. Het terrein van dit fort is steeds aan verandering onderhevig geweest. Dit is in het historisch overzicht van de Kromhout Kazerne dat op 1 december gepresenteerd werd goed in beeld gebracht. Wat constant is gebleven is de bestemming: het terrein is nog steeds in handen van Defensie, en dit zal in de toekomst voorlopig zo blijven. Deze continuïteit in bestemming en eigendom biedt een uitgelezen kans om de geschiedenis van de Waterlinie op dit terrein recht te doen. Voor alle ingrepen in het Kromhoutterrein geldt het advies: ga op een intelligente manier om met het erfgoed. Met intelligent omgaan bedoelt het Kwaliteitsteam met respect voor de context van de linie.

Ambitie 2: wees u bewust van het grote geheel.

De samenhang van de Linie als geheel en het robuuste karakter van de Linie zijn belangrijke criteria die het Kwaliteitsteam hanteert om te oordelen over ontwikkelingen in de Waterlinie. De samenhang van de linie is nu moeilijk te ervaren door het gesloten karakter van het terrein. Relatie met de omgeving is er niet of nauwelijks. Het Kwaliteitsteam adviseert in het ontwerp aandacht te schenken aan het waar mogelijk herstellen van de relatie met buiten. Te denken valt aan een andere structuur van toegangen en een waterverbinding leggen met de Kromme Rijn. Van de oorspronkelijke terreininrichting resten nog de bomvrije wachtruimte en de brug met de 12 gaten. Deze twee relictten staan nu op zich zelf, maar maakten ooit deel uit van een groter systeem. Het Kwaliteitsteam raadt aan het ontwerp niet te beperken tot deze intrinsiek waardevolle relictten, maar door middel van het ontwerp voor de buitenruimte een betekenisvolle relatie aan te gaan met de bredere omgeving. Dit kan fysiek en/of visueel zijn.

Ambitie 3: geen kunstmatig Linie-idiom.

Onder het aspect robuustheid vat het Kwaliteitsteam het aansluiten bij het karakter van de linie: robuust, sober en doelmatig. Het Kwaliteitsteam is voorstander van het maken van heldere, utilitaire gebaren. Geef de artefacten een nieuwe functie en een plek in het geheel, zonder te denken in termen van nieuwe architectonische vormen die de suggestie oproepen dat ze oud zijn. Oneigenlijke verwijzingen naar de historische en/of militaire artefacten dienen vermeden te worden. Dit soort anachronismen schept verwarring en doet juist de identiteit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie vervagen. Hartenkreet van het Kwaliteitsteam: zet in op eigentijdse ontwerpvormen die respect uitstralen in relatie tot het bijzondere decor, de potenties van de plek en de historische context!

Om deze ambities te verwezenlijken wil het Kwaliteitsteam Defensie op het hart drukken ook veel aandacht te besteden aan de procedurele kant van de opdrachtverlening. Met de keuze van het werken met outputspecificaties voor opdrachtomschrijving straalt de opdrachtgever het vertrouwen uit dat de opdrachtnemer is staat is zelfstandig slimme ideeën en hoogwaardige oplossingen te genereren. Inherent aan deze aanpak is echter dat je niet kunt voorschrijven hoe de opdrachtnemer dit zal aanpakken en hoe het ontwerp zal uitpakken. In het proces zijn echter momenten in te bouwen waardoor je als opdrachtgever toch invloed kan uitoefenen op de kwaliteit. Het Kwaliteitsteam beveelt aan hiervan gebruik te maken:

- Een moment met grote draagwijdte en invloed is de architectenkeuze. Zorg dat je als opdrachtgever nog gelegenheid hebt je mening te geven over de architectenkeuze. Zonodig is het Kwaliteitsteam bereid hierover te adviseren.
- Geef met de opdrachtbeschrijving ook het historisch overzicht van de kazerne mee, evenals de waterlinieatlas (zeer binnenkort te verschijnen op cd-rom) en Panorama Krayenhoff (ruimtelijke plan voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie).

Daarmee zorg je dat het strategisch historisch belang van het terrein en de positie in de grotere historische defensiestructuur de ontwerpers volledig duidelijk is.

- Het Kwaliteitsteam biedt aan in de loop van het ontwerptraject mee te denken met zowel het projectteam van Defensie als met de opdrachtnemer.

Wij vertrouwen erop u hiermee enige handvatten te hebben gegeven om het kwaliteitsaspect succesvol te verweven in de outputspecificaties. Te allen tijde zijn wij bereid in de aanloop tot de opdrachtformulering in maart 2006 dit advies waar nodig nader toe te lichten.

Hoogachtend,

ir. D.F. Sijmons

Voorzitter Kwaliteitsteam Nieuwe Hollandse Waterlinie

Het Kwaliteitsteam NHW is ingesteld door de Liniecommissie en bestaat uit onafhankelijke deskundigen uit verschillende vakinhoudelijke disciplines. Het Kwaliteitsteam werkt in opdracht van de Liniecommissie op basis van het door de Liniecommissie vastgesteld werkprogramma, op basis van criteria uit Panorama Krayenhoff en door de Liniecommissie vastgestelde concretisering daarvan. Het Kwaliteitsteam adviseert de Liniecommissie en de overige belanghebbende overheden over de in ontwikkeling zijnde plannen ter uitvoering van het Linieperspectief, zoveel mogelijk vroegtijdig in het planproces. Het Kwaliteitsteam zal hierbij steeds uitgaan van de samenhang van de gehele Linie. Adviezen van het Kwaliteitsteam zijn niet bindend, maar wel zwaarwegend bij besluitvorming over de uitvoering. Dat betekent dat de Liniecommissie toeziet op de consequenties die het betreffende verantwoordelijke bestuur vanuit de eigen verantwoordelijkheid verbindt aan het advies en in geval van eventuele afwijking van het advies zal kijken naar de motivering daarvan.